

tolosana de la que anomenem escola romànica lleidatana en una modalitat d'influència mudèjar, com les d'Agramunt, Solsona, Vilagrassa, etc.

El cos és definit per columnes ornamentals i coronat per una cornisa sobre mènsules esculpides. L'arc de mig punt és construït amb dovelles que foren decorades per l'escultor amb la voluntat de no deixar cap espai buit. És perfilat per un guardapols format per puntes de diamant i sis grups d'arquivoltes que se sostenen amb columnes coronades per capitells que formen una mena de fris esculpit, a banda i banda de la portada. Les arquivoltes mostren una decoració diversa. Dents de ziga-zaga, motllura llisa en forma de tor, simplement llises, amb puntes de diamant i incisions a cada una de les cares i amb arquets entrelaçats.

A l'església de Sant Pere de Cubells es guarda una marededéu romànica, del segle XIII, procedent d'aquesta església.

Recopilació i fotos: Lluís Fernández

BIBLIOGRAFIA

Gran Geografia Comarcal de Catalunya, volums 10, 12 i 19.
Catalunya Romànica, vol. XV
Guies de la Catalunya Romànica, vol. XVII.

SANTA MARIA DEL CASTELL DE CUBELLS. Detall de l'ornamentació del portal, amb tots els espais esculpits.

AARS

AMICS DE L'ART ROMÀNIC DE SABADELL

Núm. 120

27 i 28 d'octubre de 2012

PALLARS JUSSÀ - NOGUERA

CASTELL DE LLORDÀ (ISONA I CONCA DELLÀ)

És situat en un lloc estratègic del municipi d'Isona i Conca d'Allà, damunt del poblet de Llordà. Es tenen notícies d'aquest castell i de la seva església, d'ençà del segle X. Fou residència d'Arnau Mir de Tost, del comtat d'Urgell, encarregat de la conquesta, repoblació i domini del Pallars Jussà. Va ser

CASTELL DE LLORDÀ. Davant, restes de l'església amb la torre del campanar escapçada. A la dreta el gran casal residencial que fou la residència d'Arnau Mir de Tost.

abandonat el segle XIX, durant la desamortització. El 1980 fou declarat monument històrico-artístic i l'any 1997 s'empegueren els treballs de restauració.

El conjunt del castell era format per tres recintes i l'església de Sant Sadurní, de la qual parlarem després. Del tercer recinte en queda solament un mur. El segon té forma de paral·lelogram irregular. La base més ample, la situada més baixa, era flanquejada per dues torres, una a cada cap. La de més al nord és escapçada i l'altra totalment aterrada. Adossada a la torre que continua dempeus es conserven les restes d'una gran estructura rectangular. Finalment, al recinte sobirà, el més alt és el que ocupava la residència senyorial i és la part millor conservada i la que s'ha restaurat. Té tres estages. Als baixos hi ha tres naus paral·leles cobertes amb voltes de canó. El primer pis correspondria a la sala gran del castell, amb tres finestres geminades (dues reconstruïdes). I al pis superior, dedicat a les cambres s'il·luminaven a través d'unes finestres romàniques de doble esqueixada.

Als peus del castell s'estenia el primitiu poblat de Llordà del qual se n'han trobat vestigis. Es creu que ja existia durant el segle XI.

SANT SADURNÍ DEL CASTELL DE LLORDÀ (ISONA I CONCA DELLÀ)

Església situada més al sud dels tres recintes del castell, esmentats més amunt. Es conserven tan sols alguns murs del temple i del conjunt canonical. A les Guies de la Catalunya Romànica els resumeixen així: *“La part baixa del campanar de torre, diversos fragments de murs, com el de separació entre les naus central i sud, el de l'absis central o el de la façana sud (...) dos arcs formers de separació entre la nau central i la sud, i els pilars dels arcs torals de la volta de la nau central”*. Amb això s'arriba a la conclusió que era un temple de planta basilical, de tres naus, capçades per tres absis semicirculars i cobertes amb volta de canó. També resta part de la torre del campanar a l'angle sud-oest del temple. Una construcció un xic més tardana.

SANT ESTEVE D'ABELLA DE LA CONCA

Situada en un lloc dominant al capdamunt del poble d'Abella de la Conca, des d'on es domina una bona panoràmica de bona part de la Conca Dellà.

SANT BARTOMEU DE LA BARONIA DE SANT OÏSME (CAMARASA)

Era l'església del castell de Sant Oïsmè. És un edifici romànic llombard, d'una sola nau, menuda, amb una peculiar capçalera trevolada, amb tres absis semicirculars asimètrics, centrats per una finestra de doble esqueixada. Damunt del creuer s'alça un campanaret de torre, amb una finestra geminada a cada cara. El portal d'entrada és a la cara nord. A la façana de ponent hi ha una obertura en forma de creu. És curiosa la coberta dels absis i de la nau, amb llosa, sense solució de continuïtat, fàcilment visible des del capdamunt de la torre del castell.

SANTA MARIA DEL CASTELL DE CUBELLS

Formava part del recinte del castell de Cubells, del qual hi ha documentació escrita coneguda del segle XI. Durant el segle XVIII l'edifici va ser ampliat pel sector de ponent i el XIX s'hi adossà una nova església a la cara nord, de tal manera que avui el recinte romànic és una mena d'atri del conjunt actual.

De l'edifici romànic ens interessa, especialment l'espectacular portal, que sobresurt del mur de la façana. És de mitjan segle XIII, d'influència

SANTA MARIA DEL CASTELL DE CUBELLS. Espectacular portada de l'escola lleidatana.

CASTELL DE SANT OÍSME (CAMARASA)

Les restes del castell de Sant Oïsme i la seva església, dedicada a Sant Bartomeu són gairebé envoltades per l'aigua de l'embassament de Camarasa.

De bon començament s'anomenava de Santa Eufèmia i corresponia a la família dels Meià. La primera dada documental que es té data de 1095.

La part principal que es conserva del castell és una torre circular, totalment restaurada, que data del segle XI. Té una alçada de 14 m, un diàmetre de 2,7 m i el gruix del mur de 1,5 m. La porta és a uns 4 m. de terra. És amb arc de mig punt i orientada al sud. Hi ha una altra obertura a uns 8 m. encarada al sud-oest que probablement servia per accedir a una plataforma de fusta exterior. Segurament tenia diferents sostres que la dividien i formaven pisos, els quals avui han desaparegut. Una escala de ferro permet actualment de pujar fins dalt i poder observar l'extraordinari entorn.

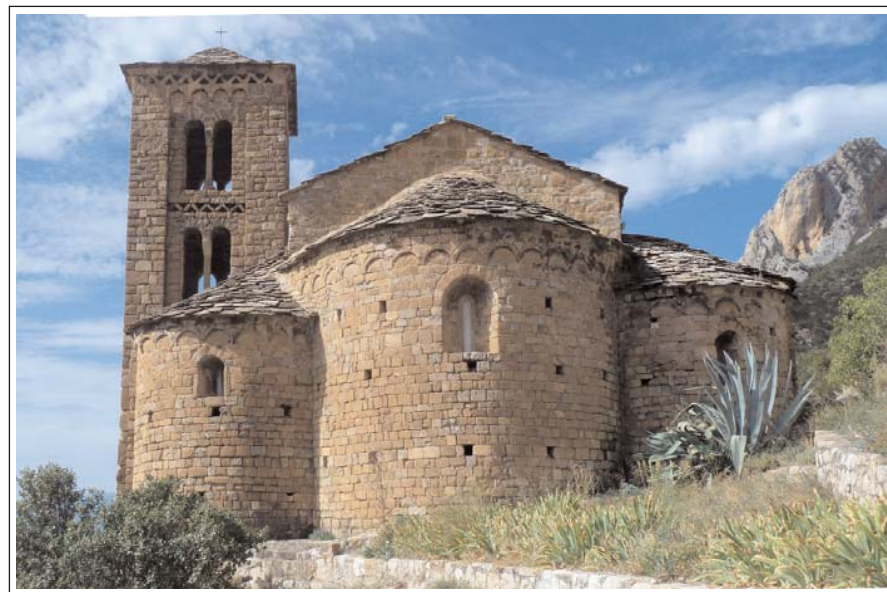
SANT BARTOMEU DE LA BARONIA DE SANT OÍSME. Absis. Darrere, a la dreta, la torre del castell.

La primera menció documental és de l'any 1110. A finals del segle XIV va passar al deganat de Tremp.

Església amb planta de basílica, amb tres naus, cobertes amb volta de canó reforçades per arcs torals i capçades per absis semicirculars, amb finestres centrades. El del mig és més gran que els altres dos. A la nau de la paret nord hi ha dues capelles i la sagristia, la qual cosa fa que quedi amagada. Adossat a la nau oposada, és a dir la sud, hi ha el campanar de torre, de planta rectangular amb tres pisos. El conjunt d'església i campanar són decorats exteriorment amb arcuacions llombardes.

Disposa de dues portes. La principal és a la façana de ponent, amb arc de mig punt i una arquivolta en gradació. Al damunt té un gran finestral d'esqueixada recta. L'altra porta dóna a migdia, és més petita i és amb arc de mig punt.

En un sector de l'absis central hi ha les restes d'una pintura mural que recentment se n'ha impulsat la recuperació. També veurem a l'interior la reproducció del retaule gòtic del Roser, pintat el 1375. L'original que va ser robat i recuperat posteriorment és dipositat al Museu Diocesà de la Seu d'Urgell.

SANT ESTEVE D'ABELLA DE LA CONCA. Absis i campanar.

SANT MIQUEL DE CONQUES (ISONA I CONCA DELLÀ)

La població de Conques tenia fins l'any 1970 ajuntament propi. Actualment pertany al d'Isona i Conca Dellà. L'església parroquial és situada en un extrem de la població. Fins a finals del segle XVI era la sufragània de Sant Sadurní, l'església del Castell de Conques, del qual en queden només vestigis. El canvi es va produir entre 1582 i 1592.

El temple va ser molt alterat en època barroca, però conserva una bona part de l'estructura romànica d'una sola nau, amb absis semicircular (transformat), amb una motllura a la part superior, tot plegat amb un aparell de pedres grans ben treballades, propi del segle XII. El portal és a la façana de ponent, amb arc de mig punt que arrenca d'una motllura que s'assembla a la de l'absis, i és ornada amb arquivolta en degradació, amb les dovelles capçades per un guardapols.

Una de les transformacions que es varen fer en època barroca va ser sobrealçar la nau. Així quedà absorbit el campanaret d'espadaña, del qual encara es veuen les traces i n'edificaren un de nou al damunt. També es construï una bonica capella, la del Sant Crist, que va ser destruïda durant la Guerra i ara ha estat reconstruïda de nou.

SANT MIQUEL DE CONQUES. Nau romànica amb ampliacions i sobrealçat d'època barroca. Sota l'espadaña actual s'endevina la primitiva.

La peça més important de Conques és la talla de fusta de la Mare de Déu de les Esplugues, una talla romànica del segle XII que es va baixar de l'ermita que li dona el nom. Aquesta talla la guarden els vilatans a casa seva i la treuen en processó el dilluns de Pasqua.

SANT MIQUEL DE MOROR (SANT ESTEVE DE LA SARGA)

La població de Moror es construïda dalt d'un turó rocós talment com un castell. De fet es considera que havia estat ocupada en un primer moment per un castell. És una vila closa que conserva els vestigis de dues torres i diversos panys de muralla, d'època medieval.

L'església de Sant Miquel és d'una sola nau, coberta amb volta de canó amb tres arcs torals que la divideixen en quatre trams. Entre aquests arcs es varen obrir capelles laterals. És capçada per un absis semicircular. A sota de l'absis hi ha una cripta, sense accés actualment des de l'interior de l'església, que conté restes de les pintures murals originals. Es troben en força mal estat perquè a l'estança s'hi havia guardat bestiar, però actualment s'està treballant per restaurar-les. Al Museu Nacional es conserva un Crist de bronze, procedent d'aquesta església, datat entre els segles XII i XIII.

La porta és a la façana sud i disposa d'un arc en gradació completament llis. A ponent hi ha restes d'una altra porta que devia comunicar amb dependències situades a una bestorre que hi ha allà.

Els experts situen la construcció d'aquesta església entre els segles XI i XII, encara que les dades documentals són posteriors.

Destaca també, en un extrem del poble, sobre mateix de la carretera entre la Guàrdia de Noguera i Sant Esteve de la Sarga, la Casa Sanui, molt gran, construïda damunt la roca viva que recorda el castell de Mur.

MOROR. CASA SANUI. Construcció que recorda el castell de Mur.